

**Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet MYO
HBYS Programı**

**Mali Hukuk Bilgisi
Dersleri**

ÜNİTE III

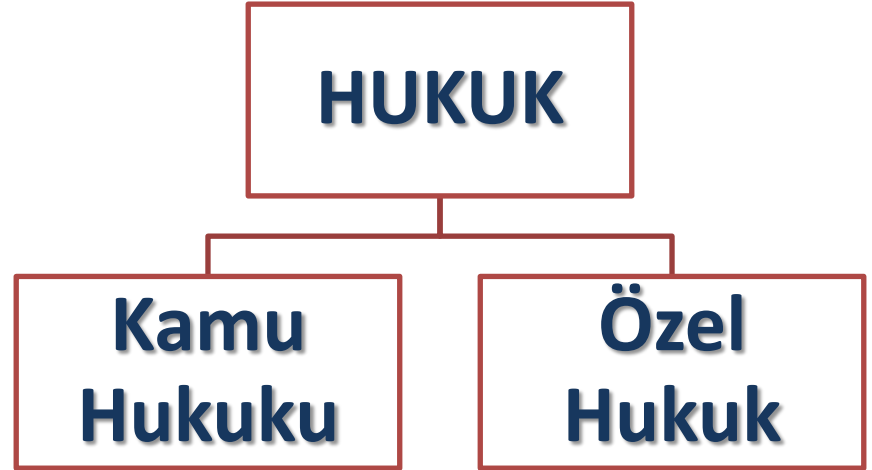
VERGİ HUKUKUNUN TEMEL KAVRAMLARI

Vergi Hukukunun Tanımı

- Vergi hukuku, **vergi ödevinin niteliğine, vergi borcunun doğması ve ortadan kalkmasına ilişkin maddi ve şekli hukuk kuralları bütünü** olarak tanımlanabilir.

Vergi Hukukunun Hukuk Sistemi Bütünü İçindeki Konumu-1

- Hukuk sistemi bütünü, kamu hukuku ve özel hukuk olmak üzere iki temel daldan oluşmaktadır.

Vergi Hukukunun Hukuk Sistemi Bütünü İçindeki Konumu-2

- **1. Kamu Hukuku:** Bireyler ile devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk dalıdır.
- Devlet kamu yararının temsilcisi olması nedeni ile üstün taraf konumundadır.
- Bu nedenle tek taraflı iradesi ile ilişkinin içeriğini belirleme ve böylece kendi iradesini ilişkinin diğer tarafı olan bireylere dayatıp zorla kabul ettirme yetkisine sahiptir.

Vergi Hukukunun Hukuk Sistemi Bütünü İçindeki Konumu-3

- **2. Özel Hukuk:** Bireylerin kendi aralarındaki ilişkileri taraf eşitliği ve irade serbestliği esasları uyarınca düzenleyen hukuk dalıdır.
- Taraflar birbirine hukuken eşittir.
- Taraflar aralarındaki özel hukuk ilişkilerini serbest iradeleri ile başlattıkları gibi bu ilişkinin içeriğini de yine serbest iradeleri ile belirlerler.

Vergi Hukukunun Hukuk Sistemi Bütünü İçindeki Konumu-4

- **Vergilendirme ilişkisi:** Vergilendirme ilişkisi devlet ile birey arasında kurulan özel nitelikte bir borç-alacak ilişkisidir.
- Bu ilişkide alacaklı taraf devlettir. Devlet bu ilişkide üstün konumda, zira kendi iradesini diğer tarafa zorla kabul ettirebilme imkânına sahiptir.
- Vergilendirme ilişkisinde borçlu taraf ise bireyler ve topluluklarıdır.

Vergi Hukukunun Hukuk Sistemi Bütünü İçindeki Konumu-5

- **Vergilendirme ilişkisinin nitelikleri:**
- Devlet ve birey arasında kurulan bir ilişki-kamu hukuku ilişkisidir.
- İki taraflı bir hukuki ilişkidir (bu ilişkide alacaklı ve borçlu taraflar birbirine eşit değildir, irade serbestîsi yoktur).
- Devlet topluma sunmakla ödevli olduğu kamu hizmetlerinin finansmanını sağlamak için bireylerin gelir ve servetlerine vergilendirme yoluyla müdahale eder. Böylece Bireyin hak ve özgürlüklerini doğrudan doğruya veya dolaylı yoldan kısıtlamış olur.

Vergi Hukukunun Hukuk Sistemi Bütünü İçindeki Konumu-6

- Vergilendirme ilişkisinin yukarıda belirtilen nitelikleri nedeni ile vergi hukuku hukuk sistemi bütünü içinde kamu hukuku kapsamı içerisinde yer alır.
- Vergi hukuku kamu hukukunun bir alt dalıdır.
- Bununla birlikte vergilendirme ilişkisinin temeli özel hukukun kurum, ilişki ve kavramlarına dayandığı için vergi hukuku özel hukukla da yakından ilişkilidir.

Vergi Hukukunun Kamu Hukukunun

Farklı Alt Dalları İle İlişkileri:

- Bir kamu hukuku dalı olarak vergi hukuku kamu hukukunun diğer dalları ile ilişkilidir.
- **1. Anayasa Hukuku:** Vergi hukuku anayasa hukuku ile çok yakından ilişkilidir. Vergilendirme devlet açısından egemenlikten kaynaklanan temel bir yetki, vergi ödeme de bireyler açısından anayasada düzenlenmiş bir siyasal ödev konumundadır. Vergilendirme yoluyla devlet bireylerin temel hak ve özgürlüklerine müdahale eder. Hükümdarın otoritesinin sınırlandırılması-anayasacılık hareketleri ile vergilendirme yetkisinin sınırlandırılmasına yönelik vergi hukuku aynı tarihsel süreci izlemiştir. Anayasa'da vergi hukuku ile ilgili ilkeler 73. maddede özel olarak düzenlendiği gibi Anayasa'nın pek çok maddesi de vergi hukukunu dolaylı yoldan ilgilendirir.
- **2. İdare Hukuku:** Vergi hukuku idare hukuku ile de yakından ilişkilidir. Öncelikle vergilendirme işlemi bir idari işlemdir. Vergi idaresi bir idari işlem tesis ederek vergilendirmeyi gerçekleştirir. Bu işlem tüm unsurları bakımında hukuka uygun olmalıdır. Bu konudaki denetimi idari yargı içinde yer alan vergi yargısı organları idari yargıya hâkim esaslar uyarınca yapar.

Vergi Hukukunun Kamu Hukukunun Farklı Alt Dalları İle İlişkileri:

- **3. Ceza Hukuku:** Vergi hukuku ceza hukuku ile de ilgilidir. Vergisel düzeni ihlal eden eylemler vergi suçu sayılır ve vergi suçu işleyen bireyler hakkında da vergi cezası adı verilen özel nitelikte cezai yaptırımlar uygulanır.
- **4. Uluslararası Hukuk:** Vergi hukuku uluslararası hukuk ile de kısmen ilgilidir. Farklı devletlerin vergilendirme yetkisi uluslararası nitelik taşıyan hususlarda birbiri ile çakışabilir, bu çakışmanın önlenmesi için çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları adı verilen özel nitelikte uluslararası anlaşmalar yapılır.

Vergi Hukukunun Özel Hukuk İle İlişkisi

- Vergilendirme ilişkisinin temelinde yatan kavram, kurum ve ilişkiler özel hukuka ilişkin olduğu için vergi hukuku ve özel hukuk yakından ilişkilidir. Ancak kimi zaman vergi hukuku bu ilişki, kavram ve kurumlara özel hukukta sahip olduğu anlamlardan farklı bir anlam yükler. Bu gibi durumlarda vergi hukukundaki anlam esas alınır.
- Yine özel hukuk kavram ve kurumlarının sadece vergi borcunun azaltılması için muvazaalı biçimde kullanılması kabul edilmez. Böyle ilişkilerin özel hukuktaki biçimi değil vergi hukuku açısından taşıdığı gerçek ekonomik anlam esas alınır.

Ders sonu

